

В.О. ШАПОВАЛОВУ — 75!

У листопаді 2025 р. виповнилося 75 років відомому вченому у галузі спеціальної електрометалургії та матеріалознавства доктору технічних наук, професору, члену-кореспонденту НАН України, Лауреату державної премії України у галузі науки і техніки (2013), Лауреату премії ім. Є.О. Патона (2017), Лауреату премії Кабінету Міністрів України (2019), Заслуженому діячу науки і техніки України (2021), Лауреату премії ім. М.М. Доброхотова (2025) Віктору Олександровичу Шаповалову.

Віктор Олександрович закінчив у 1972 р. Ворошилоградський машинобудівний інститут, в якому працював у науково-дослідному центрі. У 1978 р. вступив до аспірантури при ІЕЗ ім. Є.О. Патона, після закінчення якої працює в інституті, де пройшовши всі сходи наукового зростання — від молодшого наукового співробітника до завідувача відділу «Плазмово-шлакової металургії» та заступника директора Інституту. У 1984 р. Шаповалов В.О. успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата, у 2003 р. — доктора технічних наук у галузі металургії, у 2012 р. йому присвоєне звання професора, а в 2018 р. він був обраний членом-кореспондентом Національної академії наук України.

Професійна діяльність Віктора Шаповалова тісно пов'язана з новими металургійними технологіями на основі 3D друку плазмових та електрошлакових процесів. Одним з істотних його наукових досягнень є створення та удосконалення нового та унікального плазмово-індукційного способу вирощування супервеликих монокристалів тугоплавких металів (вольфраму та молібдену). Розроблені ним теоретичні і практичні засади, а також створене обладнання, аналогів якого немає в світі, дозволяє вирощувати профільовані монокристали тугоплавких металів надвеликих розмірів, що безперечно є визначним досягненням української науки. Під його керівництвом роботи в цьому важливому напрямку продовжуються: створюється обладнання, проводяться дослідження та експерименти по вирощуванню монокристалів тугоплавких металів круглого перетину діаметром до 80 мм, які неможливо отримати іншими відомими технологіями.

Наукові та організаторські здібності В.О. Шаповалова яскраво проявилися при вирішенні проблеми виробництва в Україні кремнію для сонячних панелей. У 2008–2009 рр. йому вдалося об'єднати колективи установ НАН України, вузів та промисловості, що дозволило розробити і реалізувати Цільову державну науково-технічну програму «Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію протягом 2009-2012 рр.». Постановою Кабінету Міністрів України у 2008 р. Шаповалова В.О. було призначено керівником програми, де він курирував наукові напрямки щодо дослідження складу та процесів збагачення кварцової сировини, відновлення кремнію із силанів у плазмі, розроблення методик дослідження отриманих матеріалів та створення нормативно-технічної бази нової галузі. Виконані роботи та отримані досягнення були високо оцінені, колектив співробітників з його участю отримали у нагороду Державну премію України. За значний внесок у розвиток вітчизняної науки у 2018 р. Віктора Олександровича нагороджено Почесною грамотою Верховної Ради України. На зараз він є керівником, спільно з Національним фондом досліджень України, проєкту програми «Наука для зміцнення обороноздатності України» 2024–2025 рр.

Останнім часом Віктор Олександрович особливу увагу приділяє вирішенню актуальної проблеми щодо розробці теоретичних засад та новітніх промислових технологій підвищення якості крупних сталевих зливків, зокрема їх фізичної, хімічної та структурної однорідності. Результати його робіт представлені більш ніж у 270-ти наукових працях, у тому числі 3-х монографіях, 3-х підручниках і більш ніж 40-а патентах та авторських свідоцтвах.

Основну наукову діяльність Віктор Олександрович успішно поєднує з науково-освітньою. Він є заступником голови докторської ради Д 26.182.01 при ІЕЗ ім. Є.О. Патона. У 2010–2019 рр. він викладав курс «Позапічне оброблення металів» студентам НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського». Він є гарантом програми «Металургія» за третім освітньо-науковим рівнем вищої освіти доктора філософії ІЕЗ ім. Є.О. Патона. Постійно приділяє увагу роботі з молоддю в інституті та входить до складу комісії по роботі з науковою молоддю інституту. Під його керівництвом захищено 4 кандидатські та одна докторська дисертації.

Щиро вітаємо ювіляра, бажаємо міцного здоров'я, творчої наснаги та успіхів у всіх напрямках діяльності.

*Колектив ІЕЗ ім. Є.О. Патона
та редакція журналу «Сучасна електрометалургія»*